

DORIEN SCHEERHOUT

Zonder publiek geen Malta

In het implementatieproces van het Verdrag van Malta in de Nederlandse wetgeving heeft het departement zich steeds geconcentreerd op de artikelen 5 (archeologie opnemen in de ruimtelijke planvorming) en 6 (het financieringsprincipe van de-verstoorder-betaalt). Allemaal belangrijk voor de uitvoering, maar minstens zo belangrijk, zo niet belangrijker, is het uitgangspunt van het Verdrag. Waar doen we het ook al weer voor? Waarom moet het archeologisch erfgoed beter beschermd worden? Het Verdrag van Malta is daar heel duidelijk over. Voor de SNA reden om aan de vooravond van de behandeling van het wetsvoorstel deze special van *Archeobrief* te wijden aan publieksbereik.

In de preambule van het Verdrag van Malta wordt gesteld dat het archeologisch erfgoed van wezenlijk belang is voor de kennis van de geschiedenis van de mensheid. In artikel 1 wordt aangegeven dat het Verdrag tot doel heeft het archeologisch erfgoed te beschermen als bron van het collectieve geheugen. Artikel 9 gaat in op het belang van de ontsluiting voor het publiek en vormt in feite de kurk waar het verdrag van Malta op drijft (zie kader). Kort samengevat komt de Memorie van Toelichting van artikel 9 neer op de noodzaak van maatschappelijk draagvlak. Al het archeologische werk staat volgens de toelichting in feite ten dienste van het publiek – het geeft inzicht in de geschiedschrijving van het collectieve verleden en daarmee inzicht in het heden. De bestaande belangstelling moet worden gevoed en vergroot. Niet alleen leidt dit tot een beter geïnformeerd publiek, het draagt ook bij aan een betere bescherming van het archeologisch erfgoed zelf. Een publiek, dat bewust is van de waarde van deze erfenis zal immers minder bereid zijn om beschadiging of vernietiging toe te staan. Toegankelijkheid van het archeologische erfgoed is hierbij een voorwaarde, aldus de toelichting.

Archeologie vertelt het materiële verhaal van het verleden en is voor een groot deel van dat verleden zelfs de enige bron van kennis. Archeologie intrigeert; er is veel belangstelling voor de lokale en regionale geschiedenis. Ontsluiting voor het publiek van dit collectieve verleden gaat echter niet vanzelf, daar zal in geïnvesteerd moeten worden. De Rijksoverheid heeft A gezegd door het Verdrag te ondertekenen en het parlement heeft dat goedgekeurd. Dan moet er nu ook B gezegd worden door niet

Europees Verdrag inzake de bescherming van het Archeologisch Erfgoed

Bewustmaking van het publiek

Artikel 9:

Iedere Partij verplicht zich ertoe:

1. voorlichtingscampagnes te voeren om bij het publiek besef te kweken en te ontwikkelen van de waarde van het archeologische erfgoed voor het begrip van het verleden en de bedreigingen voor dit erfgoed;
2. de toegang van het publiek tot belangrijke bestanddelen van het archeologisch erfgoed, met name vindplaatsen, te bevorderen en het tentoonstellen aan het publiek van geselecteerde archeologische voorwerpen te stimuleren.

alleen een wetsvoorstel tot wijziging van de Monumentenwet in te dienen, maar door van overheidswege ook daadwerkelijk te willen investeren in het kwetsbare bodemarchief en dus ook in de ontsluiting voor het publiek. Partijen die zich inzetten om presentatiemogelijkheden en voorbeeldprojecten te ontwikkelen moeten dan wel over de benodigde financiële middelen kunnen beschikken. Want hoe dat publieksbereik zo effectief mogelijk gerealiseerd kan worden, is een tweede. Er is heel veel materiaal, maar Malta heeft nog niet geleid tot vergroting van het aanbod van archeologische publiekspresentaties; integendeel, zo blijkt uit de volle depots en lege vitrines. De opgraving in Limmen laat de verschillende gezichten van de archeologie zien in een effectief regionaal actieprogramma. Ook televisie biedt mogelijkheden om veel publiek te bereiken. Hoe doen ze dat aan de overkant van de Noordzee en welke controverses levert dat op? Waarom zou dat hier ook niet kunnen? De SNA heeft daarom het plan opgevat om een studiedag te organiseren met diverse programmamakers (o.a. uit Engeland) en archeologen om nader in kaart te brengen welke bezwaren en wetten al dan niet tussen droom en daad staan.

Het zichtbaar maken van de onzichtbare archeologie vraagt ook om innovatieve methoden. Digitalisering kan een uitkomst bieden. De webcamera-opgraving rond het Romeinse schip in Leidsche Rijn die de SNA als proefproject ontwikkelde trok in drie maanden tijd 90.000 unieke digitale bezoekers! Voor de SNA is Archeologie en Publiek – naast Archeologie en Bestel – dan ook een van haar twee speerpunten voor de komende cultuurnotaperiode. In het voorjaar van 2005 zal in samenwerking met o.a. Hazenberg Archeologie een grootscheeps publieksonderzoek worden uitgevoerd om met name de vraagkant te exploreren.

De auteur is directeur van de SNA.